

HER
YERDE
HIRSIZ
VAR...TARİK DURŞUN'UN
RÖPORTAJI

9

KÖYLÜ DE DİNAMİTLE KAZIYOR

* Gümüş, bronz ve altın sikke bulmak ümidiyle köylü eline geçirdiği her şeyi tahrip ediyor.

TURKIYEDE eski çağ eserleri ile ilgili olarak araştırma ve kazı yapılması gerektiren yer sayısı yirmibindir. Bugün çalışmaları yapılanların sayısı ise, bu yirmibine bakarak size gülünç gelebilir: altmışsekiz!

Ve yine Türkiye; İtalyanlar, Almanlar, Amerikalılar, Avusturyalılar, İsveçliler, Fransızlar ve İngilizlerce bir kazı ve kültür paylaşmasına uğramıştır. Buna göre; İtalyanlar Pamukale ve Güllük'de, Amerikalılar Çevre-Karacasu, Nazilli, Polatlı, Nemrutdağı - Adıyaman, Sard - Turgutlu ve Bodrum'da, Avusturyalılar Efes'te, Almanlar eski Kâhta, Fethiye ve Bergama'da, İsveçliler Labranda - Milâs'ta, Fransızlar Cumaovası - Ahmet beyli'de ve İngilizler de Çatalhöyük'te yıllardır arama ve kazılarını sürdürmektedirler.

Arama ve kazı heyetleri bütünüyle bilim adamlarından kuruludur. Yine bunların hepsinde Milli Eğitim Bakanlığının temsilcileri Türk elemanlar bulunur. Kazı için, çocukluk, yaz ayları en uygun aylardır. Heyetler gelirler; başlarlar, ya da başladıklarına devam ederler.

Kazı yerleri genellikle şehir ve kasaba merkezlerinden çok, köylük yerlere yakındır. Heyetler kol gücü olarak bu çevre köylerinden yararlanırlar.

Kazılara girililir ve mevsim sonuna kadar sürdürülür. Yağmurlarla birlikte çalışmalara da son verilir. Bulunup ortaya çıkarılanlar hemen yakınlarda çatıveren çerden çöpden depolara konur: Kapisına da ikibuçuk liralık bir asma kilit asılır ve kendi yazısına "terkedilir."

UYANMANIN

BAŞLANGICI

ÇEVRE köylüsü o güne kadar olanın bitenin pek farkında değildir. Kalıntı

yerlerine yakınlığı olanlar, gerçi iki de bir tarlalarından kırık dökük «anlaşılmaması mümkün değil» bir takım mermer parçaları bulmaktadırlar ama, işin bilincine varmadıklarından bu mermer parçalarını ya kireç için yakmada, ya da ev yapımında taş diye kullanmaktadırlar.

Gelen kazı heyetleri ve çalışmaları köylünün gözünü açar. Kazılarda çıkarılan başka mermer parçaları, mezarlar, mezarlarda ele geçen altın, gümüş eserler karşısında bilim heyetlerinin aşırı duygu gösterileri; bu konuda köylüye yol gösterici olur: «Demek Allahın taşı da kıymet olmuştur, öyle mi?»

Ayrıca mezarlara konulmuş türlü altın, gümüş ziynet eşyası, hiç bir değer taşınmasa, yine de altınlığı ve gümüşlüğü her zaman paraya çevrilebilecektir.

KAZ BABAM KAZ

BOYLECE «uyanık köylü», kazı heyetlerinin çevrelerinden uzaklaşmasını bekler. Mevsim sonu giden heyetlerin hemen ardından kendi başına ve kendi bildiğine kazılara girer. Çocukluk da heyetlerin yarım bıraktığı kazılara buluşur; aklının her estiği yeri kazımlar, derer. Bulduğu mezarları, lahitleri kırar, beceremezse lokum (dinamit) sokup havaya uçurur.

YABANCILAR ESKİ ESERLERE
BÜYÜK BİR İLGİ GÖSTERİNCE

AÇILMIŞ ESKİ ÇAĞ MEZARI
Köylümüz «Define» arıyor...

Onu yalnızca eski çağın paraları ilgilendirmektedir. Heykeller bulur, kırar; mezar bulur, kırar; küp bulur, mozak bulur, kırar. İçinde para var mı diye bakar.

Köylerde, bu sözde «definecilik» bir kasırga gibi her önüne geleni tutkulamıştır.

Devleti ve kanunu temsil edenler bunun önünü alamamışlardır, alamayacaklardır da. Çünkü Burdur'da kaç köy bu kazımacılık ve yağma yüzünden zenginleşmiştir. Çünkü kaç ağa bu yoldan yükünü tutmuş, dilediğine kavuşmuştur. Çünkü kazımacılık bir tarlayı ekip biçmekten, buğdayı dövürüp hazırcı ağaya yarımcılık etmekten hem daha kolaydır, hem de daha tutarlıdır.

Ben Güney - batı Anadolu'da bir gece yarısı bir şehrin görüldü. Araba yolunun çok uzığında bir dağın eteklerinde binlerce ateşböceği pır pır ediyordu, donanma gecesindeyim sandım.

Değildi tabii. Kanun korkusundan, köylüler, ancak geceleyin lüks lambalarının ışığında «define» arıyorlardı. Ellerinde kazmalar, kürekler, çapalar, keserler yediden yetmişe kadar kadını erkekli herkes «define» peşindeydi.

İMKANSIZ BİR ŞEYDİ

KAYMAKAM hem genç, hem de aydın biriydi. «Bunu önlemek ne mümkün efendim..» dedi. «Köylü sanki cezbe yakalanmış gi-

bi buralarda. İş gücü bırakmışlar; ne ekiyorlar, ne biçiyorlar. Akılları fikirleri yalnızca kazmakta, eski eserleri arayıp bulmakta. Baskınlarla zorlamalarla, korkutmayla bunu durdurayım dedim, başa çıkmadım. Jandarma ile işbirliğine giriştik. Sık sık falanca köyde filâncanın bir mezar bulup açtığı ve içindekileri yağmaladığı haberi gelir. Fakat elimizde ihbar yapılan yere yetişecek bir aracımız yoktur. Ziraatten istenir; tohumluğa veya ilaçlamaya gitmiştir. Şundan istenir; görevdedir. Jandarma yayan yapıldık olay yerine gidene kadar da, atı alan çoktan Usküdârı aşmış olur. Bizim de elimiz böğrümüzde kahr..»

«.....»

«İhbar yapıldı, sonunda buluruz. Fakat bu işteki suçlamada her zaman şahit ispat ister. İhbar yaapn ya korkudan ortaklıkta kaybolur, ya da karşı karşıya gelindiğinde söylediğini değiştirir.

Kendi yetkimizi kullanarak evini baskınlar. Tabii, olayın kahramanı başına geleceklere çok önceden bildiği için tedbirini ona göre almıştır. Hiç bir şey bulamayız. Gerçekte, almış, bulmuş ve getirip bir işinin deliğine saklamıştır. Ama nereye ve nasıl saklamıştır?

Bunu bir kendisi bilir, bir de Allahı..»

.. VE «OTUZ YIL ÖNCE»

PONTUSLARA ait «Hodra» kilisesini, Trabzon köylüleri, elbette şu günlerde bulup sıcaklığına İstanbulun Kapalıçarşısı'na getirmiş değillerdi.

Haberi duyuran gazete şöyle diyor:

«Trabzon'da Pontüs hükümdarı Alexis III tarafından 1340 yılında inşa ettirilip bir ayazma kilisesi olan Hodra mâbedi otuz yıl kadar önce Trabzon'un Mac-ka kazasında köylüler tarafından bulunarak yerinden sökülüp ve bugüne kadar başka yerlerde muhafaza edilmiştir. Otuz yıl kadar öncesi kayıplarından dolayı aradan geçen zaman içinde dikkatle muhafaza edilerek günümüze kadar gelmiştir.»

Bundan sonra, insanın kanını donduran bir başka gerçek de «Maçka ile Hamsiköy arasındaki mağaralardan birinin içindeki ayazmanın yamabasına inşa ettirilen Hodra kilisesinin bir eş de otuz yıl kadar önce memleketimizden Romanya'ya «götürülerek» orada kurulmuş» tur.

Ne denir?

YARIN:
Köylerdeki garip adamlar